

Kannanotto parlamentaarisen ohjausryhmän 4.11.2025 kokouksen pöytäkirjaan

Ehdotus perustuslain 10 §:n muuttamiseksi rajoittaisi kotirauhan suojaa radikaalisti. Perustuslain ja ihmisoikeussopimusten takaama kotirauhan suoja on keskeinen osa demokraattista oikeusvaltiota. Se suojaa fyysisen turvallisuuden ohella oikeutta elää kodissaan haluamallaan tavalla ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten puuttumista ja tarkkailua.

Voimassa oleva perustuslain 10 § edellyttää, että kotirauhan piiriin tai luottamuksellisen viestin salaisuuteen puuttuvat poliisin toimivaltuudet perustuvat konkreettiseen ja yksilöityyn rikosepäilyyn. Nyt niin sanottua rikostiedustelua silmällä pitäen ehdotettavat rajoituslausekkeet mahdollistaisivat kotirauhan ja luottamuksellisen viestinnän suojan rajoitukset kokonaan irrallaan konkreettisesta rikosepäilystä ja kohdentamisesta tiettyyn epäilyyn. Esitetyllä muutoksella kotirauhaan puututtaisiin uhkaperusteisen ja ilmiötasoisen rikollisuuden eikä enää yksilöidyn rikoksen torjumiseksi.

Mitä väljemmin edellytyksin tiedonhankintaa voidaan käyttää ja kohdentaa henkilöllisesti, sitä enemmän tapahtuu virheitä, eli tapauksia, joissa tiedonhankintakeinoja on kohdistettu henkilöihin, joilla ei tosiasiaassa ole ollut mitään tekemistä tiedonhankinnan kohteena olevan toiminnan kanssa.

Ohjausryhmälle antamassaan kriittisessä lausunnossa eduskunnan oikeusasiamies (EOA) katsoo, että rikostiedustelun kohteena oleva toiminta olisi ”hyvin epämääräinen” ja henkilöllinen kohdentaminen jäisi ”hyvin väljäksi”. EOA ei ole vakuuttunut uuden rajoitusperusteen hyväksyttävyydestä EIT:n ja EUT:n oikeuskäytännössä.

Perustuslain 10 §:än esitetyn muutoksen jälkeen myös siviili- ja sotilastiedusteluviranomainen voisi tavallisen lain nojalla tehdä kotirauhan ja yksityiselämän suojan piirissä suunnitelmallista tarkkailua, asentaa kuuntelu- ja katselulaitteita sekä tehdä tarkastuksia ja peitetoimintaa ilman mitään rikosepäilyä. Tiedusteluviranomaiset päättäisivät, kenen koteihin tarkkailu ja valvonta kohdistetaan. Ehdotuksen perusteluissa jää epäselväksi, mitä sellainen ehdotetun rajoituslausekkeen mukainen sotilaallinen tai kansallista turvallisuutta uhkaava toiminta olisi, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan loukkaamisen em. toimilla. Perusoikeuksien rajoituksia ei voi säätää kevyin ja epämääräisin perustein. Vaarana on, että lailla rajoitetaan perus- ja ihmisoikeuksia jopa poliittisin perustein.

Yleisistä perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä poikettaisiin esityksessä täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen lisäksi todennäköisesti hyväksyttävyyysvaatimuksesta, suhteellisuusvaatimuksesta ja oikeusturvavaatimuksesta. Lisäksi yhdenvertaisuus lain edessä olisi vaarassa, koska salaisessa tiedustelussa ei paljasteta kohteiden valintakriteerejä.

Johannes Yrttiaho
kansanedustaja
Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä